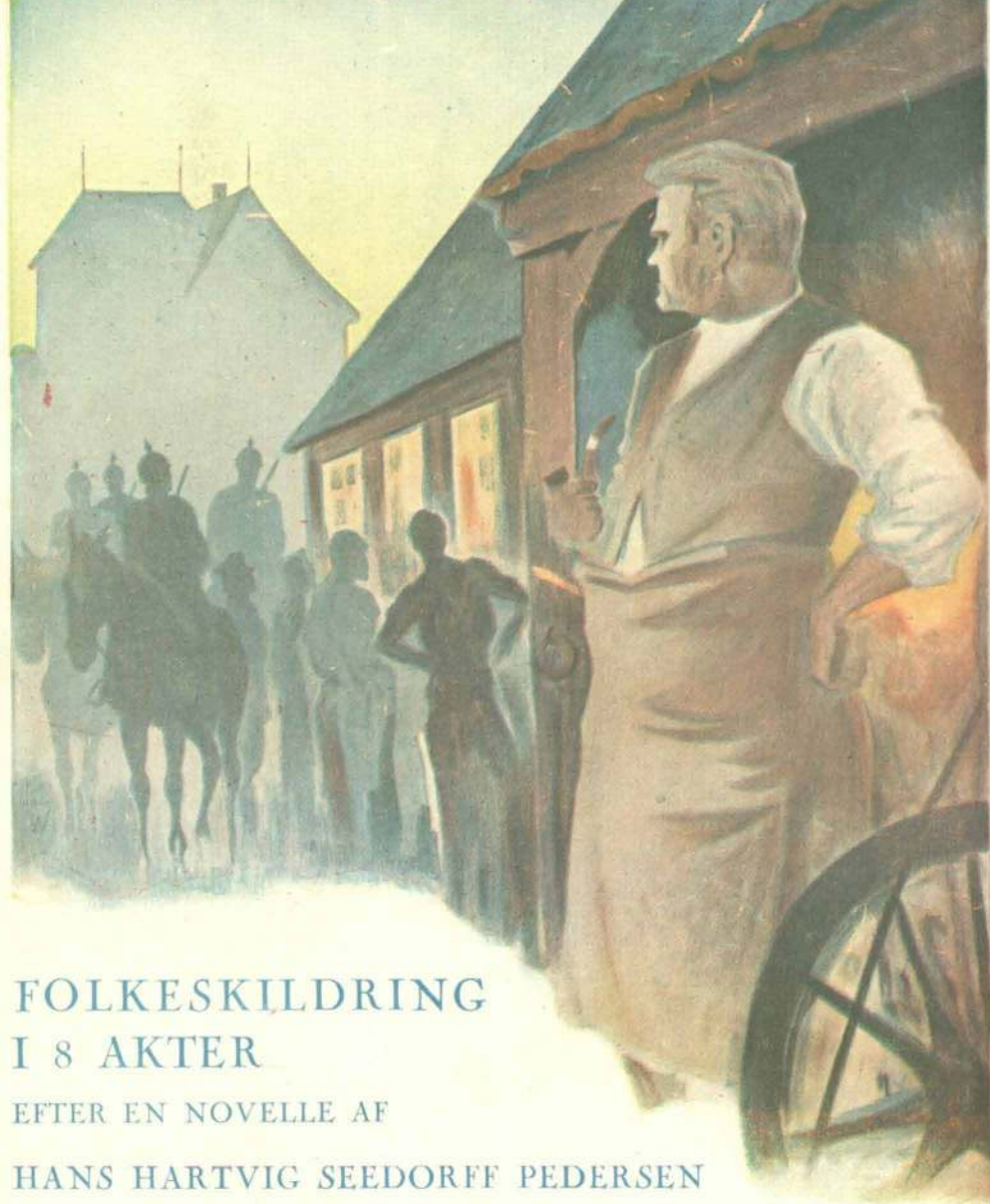

357.
GRANSEFOLKET

FOLKESKILDING
I 8 AKTER

EFTER EN NOVELLE AF

HANS HARTVIG SEEDORFF PEDERSEN

ISCENESAT AF SCHNEDLER-SØRENSEN

BEARBEJDET FOR FILM AF LAURIDS SKANDS

18!

Arena 20 Marts - Alexandra 21 Marts 1927.

w. OPTAGET AF A S FOTORAMA - - - FOTOGRAFERET AF G. SCHNEEVOIGT

GRÆNSEFOLKET

FOLKESKILDING I 8 AKTER EFTER EN NOVELLE

AF

HANS HARTVIG SEEDORFF PEDERSEN

ISCENESAT AF SCHNEDLER-SØRENSEN

BEARBEJDET FOR FILM AF LAURIDS SKANDS

OPTAGET AF A/S FOTORAMA - FOTOGRAFERET AF G. SCHNEEVOIGT

HOVEDPERSONERNE:

Steffen Steffensen, Ejer af
Enggaarden *Elith Reumert*
Ane, hans Hustru *Clara Schønfeldt*
Erik } deres Sønner { *Karl Jørgensen*
Holger } *Emil Bruun*
Peter Kryk, Karl paa Eng-
gaarden *Peter Malberg*

Lorens Lorensen, Smed *Svend Kornbeck*
Karen, hans Datter . . . *Randi Michelsen*
Amtsforstander, Kaptajn
Sternmayer *Peter Nielsen*
Hedwig } hans Børn . . . *Grethe Bendix*
Heinrich } *Alex. Suhr*

I smaa og lave Stuer kan store Skæbner rummes, og Livet hyller sig ikke blot i Herskerens Purpur, men ogsaa i Tiggerens pjaltede Dragt. Fra Kongesal til Hytte drager Tiden med sin klaprende Væv og henter hvert Sted en Traad til Historiens Tæppe . . .

Vent ikke af disse Billeder de mægtige Optog, den straalende Pragt, som kun slet vilde passe til Fortællingens Idé. Vore Billeder er taget i Danmarks Gaard, og vi har intet gjort for at smykke dem. I deres sande Skønhed skal de tale til Tilskuerens Øjne og Hjerte. Gør de det, da har vi naaet, hvad vi vilde.

Meget er kendt; men eet er nyt:

For første Gang paa det hvide Lærred ligger Danmarks Gaard med sin prøvede Sydlænge belyst af nyfødt Solskin!

Den store Krig var blevet et Minde og dybe Sorger, lange Savn mildnedes omsider i det genvundne Land. Men hver eneste Slægt havde Døde at begræde, Fædre, Brødre, Sønner, der sov, hvor de faldt — i fremmed Jord! Naar Dagens Gerning var endt, mødtes Landsbyens Folk ved Enggaardens Kæmpehøj, og mens Børnene sorgløst tumlede sig paa Marken, vandrede de ældres Tanker sydpaa mod de fjerne Grave. Mellem de Gamle, som sidder der i Aftenstilheden, er ogsaa Moderen til Enggaardens nuværende Ejer, gamle Ane Steffensen, en af Grænsfolkets dyrebare Kvinder, som gennem et langt Liv under frem-

*Skove blev splintrede Stammer,
og rød var hver rindende Flod.
Hudet skød knitrende Flammer,
og Flammen blev druknet i Blod.
Men dengang den sidste Torden
fra Ragnaroksmødet klang,
da sad paa en søndret Kanonlavet
en sejrende Smaafugl og sang.*

*Den sang over ukendte Grave,
den fløjted et Foraar ind
med Blomster i Dødens Have,
med Trøst til de saarede Sind.
Døde en Ungdom jørgæves?
Aah nej, den er hos os idag,
hvor Verden hejser sin Fremtid ind
ved Tegnet: Det hvide Flag.*

H. H. S. P.

med Flag stadig i Ord og Handling opmuntrede til Trofasthed mod Landet deroppe i Nord. Og medens Aftenstilheden breder sig over Markerne og Allsund, fortæller hun sine Børnebørn den jævne, men storladne Saga om Folket fra Grænsen.

I tresindstyve Aar levede Grænselandets Danske som landflygtige i deres egen Hjemstavn — men en Dag sidst i Juli Maaned 1914 fløj Krigsrytterne over Grænselandet som Fugle før Uvejr. Paa Enggaarden ventede man i Angst og Spænding paa Sønnen Erik, der var taget ind til Sønderborg for at faa ordnet Gaardens Prioriteter. Gamle Steffen Steffensen, Gaardens Ejer, har i sin Tid deltaget i den sidste slesvigske Krig og har siden gennem Trængsel og Modgang holdt fast ved Slægtsgaarden, skønt der i de sidste ti Aar Gang paa Gang har været gjort Forsøg paa at tvinge ham til at opgive Kampen for Fædrenes Jord. Steffensen har to Sønner. Holger er den ældste, og han har aftjent sin Værnepligt i den tyske Armé, hvorimod den yngste, Erik, har taget etaarig Eksamen og for Øjeblikket er hjemme paa Ferie fra sine Studier i København. Han har opnaaet Udsættelse med sin Militærtjeneste af Hensyn til sin fortsatte Uddannelse, saa selvom der bliver Krig, kommer han i hvert Fald ikke med i første Omgang.

Mens hans Forældre og Holger venter paa hans Hjemkomst, er han paa Vej fra Sønderborg. Han lader Hestene strække ud, for han har travlt, — saa travlt, at han ikke engang standser ved Landsbysmedien, til Trods for, at han dog er forlovet med Smeden, Lorens Lorensens Datter, Karen. I Trav gaar det gennem Landsbyen ud mod Enggaarden, og et Øjeblik efter hører de ventende Hestene jage ind i Gaarden, hvor den gamle Tjenestekarl Peter Kryk staar parat til at spænde fra. Holger møder sin Broder ude paa den brede Stentrappe og ser straks, at Erik kommer med skæbnsvangre Nyheder, — og Peter Kryk, hvis Sympatier ingen kender, opfanger Eriks første Ord:

»Krigen er der!«

Og virkelig — medens Brødrene stille overbringer Forældrene denne Jobspost, klemter Landsbyens Klokker, som var det Døden selv, der trak i Klokkerebet, — over hele det tyske Rige klemter Klokkerne og kalder under Fanerne. KRIGEN ER DER!

Erik Steffensen har endnu ikke aflagt Fane-Ed til det tyske Rige, saa han beslutter at gøre et sidste Forsøg paa at redde Slægtsgaarden fra at gaa over paa fremmede Hænder. Dette kan kun ske, hvis han kan rejse Penge, og dem kan han kun gøre sig Haab om at faa fat i, hvis han søger over Grænsen til Danmark.

Efter en gribende Afsked med sine Forældre og med Karen, flygter han samme Aften i Skumringen bort fra Landet, hvor Vaabnene tages frem, og skønt en Gendarm skyder efter ham, lykkes det ham dog i en Baad at naa til Danmark. Men det ved hans Paarørende ikke. De hører kun Skuddet, som fortæller, at hans Flugt er opdaget. Og uden nærmere Efterretninger om Eriks Skæbne, vender de sig saa mod den skæbnsvangre Fremtid.

Næste Dag afgaar de første Tropper sydpaa fra Augustenborg Station. Tyskerne drager afsted med Begejstring, Danskerne forlader deres Hjem for at gøre deres Pligt mod det ny Land. Og samme Eftermiddag er en Del Mænd fra »mistænkelige Familier« tilsagt til Forhør hos Amtsforstageren, Kaptajn Sternmayer, som er opbragt over Erik Steffensens Flugt, og som derfor særlig indprenter gamle Steffen Steffensen og Eriks Broder, Holger, at de i Anledning af Krigen udstedte Forordninger vil blive skaanseløst gennemført mod alle, der ikke er det tyske Rige tro! Under Afhøringen af Steffen Steffensen viser det sig, at han i sin Tid

umiddelbart efter den ulykkelige Krig i 64 er blevet straffet, fordi han havde været saa uforsigtig at hænge et Dannebrogssflag op i sin Stue, saa det kunde ses udefra. Det blev betragtet som en Demonstration. Og Retsmødet slutter med, at Holger bliver anholdt, fordi han tillader sig en Spøg med Amtsforstageren, der aldeles ikke er oplagt til Spøg!

Og samme Aften sidder Karen saa paa sit Værelse og skriver et Brev til Erik, som hun véd er i København, hvis han lever! Hun fortæller om Dagens Begivenheder og om, hvorledes Amtsforstageren har truet hans Far med at anvende de Midler, han har til Raadighed, hvis Erik ikke kommer tilbage, og mellem Linierne i Brevet læser man hendes Angst for, at Amtsforstageren skal drive Steffensen fra hans gamle Gaard, hvis han ikke lystrer!

Næste Morgen indfinder Posten sig som sædvanlig, — men

udenfor Smedien staar ogsaa den uundgaelige Peter Kryk, og det undgaar ikke hans gamle hastige Øjne, at Karen stikker et Brev til Postbudet, der gemmer det i sin Tegnebog, som han skyndsomst skjuler i Smedien, da en Gendarm i det samme kommer ridende. Men Peter Kryk har aabenbart en Hensigt med sit Besøg ved Smedien, for han gør Postbudet, der er ved at gaa, opmærksom paa, at han vistnok glemmer sin Tegnebog, og han bøjer sig og tager den frem fra Gemmestedet og rækker Gendarmen den, mens Smeden, Karen og Postbudet stivner i Harm og Rædsel. Og saa sker der ikke andet, end at Gendarmen kigger den igennem uden at finde noget mistænkeligt og rækker den tilbage til Postbudet, som skyndsomst søger i Sikkerhed ved at fjerne sig! Et Øjeblik tror Smeden at have gennemskuet den ellers saa hemmelighedsfulde Peter Kryk.

Dagene gaar. Landsbyen bliver tavs og stille, som var den selv lagt i Graven, — og dernede ved Fronterne forbløder Dag for Dag Grænsefolkets Børn, mens Aviserne bringer deres trøstesløse Tablister til Gaarde og fattige Huse over det meste af Europa.

I Smedehuset er tyst og stille. Smedens drønende Latter og de klingre Hammerslag er forstummet.

En Dag meddeler en lille Plakat Sognets Beboere, at Enggaarden er stillet til Tvangsauktion og vil blive bortsolgt næste Torsdag. Og efter at Karen har læst denne Bekendtgørelse gaar hun som saa ofte før ud i den fri Natur for at søge Lindring for sin Tvivl og sine Bekymringer. Da møder hun Amtsforsanderens Datter, der sammen med sin Broder, Heinrich, af et ærligt Hjerte prøver paa at forstaa Grænsefolkets haabløse Stilling, og Karen fortæller Amtsforsanderens Datter om Enggaarden og om gamle Steffensen, der nu er ved at blive røget ud af sin Hule. Hendes Ord griber den unge tyske Pige, saa hun og hendes Broder samme Eftermiddag forsøger at tale med Amtsforsanderen og lægge et godt Ord ind for Steffensen, men forgæves.

Den skæbnesvangre Torsdag kommer. For sidste Gang staar Steffensen og hans Hustru i den gamle Stue, som er tømt for alt, men fyldt med Minder, og samtidig fyldes Gaardspladsen med fremmede Mennesker, af hvilke mange af Egnens Folk er kommet til Stede for at bevidne Steffensen deres Sympati.

Og saa kører Steffensen for sidste Gang ud af sin Gaard, mens de tilstedeværende Danskere blotter Hovedet, — og Auktionen tager sin Begyndelse.

Til stor Overraskelse for alle, er det Peter Kryk, som faar Hammerslag paa det meste, og da man endelig naar til selve Gaarden, studser alle ved at se, at Peter ogsaa tør være med at byde paa den. Efter en hidsig Kamp med en fremmed Opkøber, faar Peter Tilslag, og fra en gammel Stømpe henter han nu frem det ene Bundt Pengesedler efter det andet. Gaarden er hans!

Og mens Holger Steffensen et Sted mange Mil fra Hjemmet — nede bag Fronten — læser sin Fars Brev om Gaardens Skæbne, pusler det underligt ved Grænseskillet nede ved Kysten,

hvor Peter Kryk i Ly af Nattens Mørke udveksler nogle mærkelige Lyssignaler med en Baad, som tilsyneladende ligger et godt Stykke ude.

Dag følger paa Dag, Aar paa Aar i en ubrydelig Kæde. En Skov af Kors gror op af Europas Jord, og under Korsene sover Europas Ungdom. Men indenfor Korsene gaar Sulten sin Tiggergang. Først knurrede Fronten, saa skreg den — af Sult. Hjemme blev selv smaa Lam og nyfødte Kalve udskrevet til Føde for Kriegerne, — og ude i Skyttegravene vaagede en Armé af Soldater, der knap havde traadt sine Barnesko. De store Hjelme

faldt ned over de udtærede Drengesansigter og skjulte Haabløsheden og Døden i de sultmatte Øjne, — det var yngste Aargang, som ventede paa Korsene!

Gamle Steffensen har i længere Tid ligget syg, og efter Lægens Opfattelse, skulde det have været forbi med ham for længe siden. Men det er, som kan han ikke slippe Livet, før det er sket, som han ligger og venter saa taalmodigt paa. Gang paa Gang hvisker han sine Sønners Navne. Holger gør sin tunge Pligt og kæmper for et fremmed Flag, — og Erik, — ja, hvor er Erik? I alle disse Aar har han ikke ladet høre fra sig, men gamle Steffen tvivler ikke om, at han stadig lever og arbejder for Slægtens Jord.

Heinrich Sternmayer er ogsaa trukket i Uniformen. Han har en Hjertefejl og har derfor undgaaet Frontlivets Strabadser, men

til Gengæld har han faaet til Opgave at passe paa de Krigsfanger, som er interneret paa Enggaarden og Egnens andre Gaarde. Gennem en Tid, hvor alt er Alvor, er hans Forelskelse i Karen Lorensen blevet til en varm og inderlig Kærlighed, som det dog er Karen umuligt at besvare. Hun venter paa Erik og søger i hans Fraværelse at være saa meget som muligt for hans Forældre. Dag efter Dag sidder hun ved gamle Steffens Sygeleje, til han en Aften beder hende og Ane om at sende Bud efter Peter Kryk, saa han kan faa talt med ham, inden han dør.

Og mens Karen i Skumringen er paa Vej til Enggaarden for at hente Peter Kryk, gør Heinrich den pinlige Opdagelse, at der — som saa tit i den senere Tid — er flygtet tre Fanger. Hastigt samler han Vagten, og samtidig er de tre Fanger naaet ned til Kysten, hvor en Tømmerflaade ligger omhyggelig skjult i det høje Græs. Mens de er ved at trække Flaaden ned i Vandet, hører de Aareslag ude fra Mørket, og næppe har de skjult sig, før en Baad skurer mod Strandens Sten, og en Mand springer ud og skynder sig op til Landsbyen. Fangerne vover sig atter frem, og i næste Nu er de ombord i Baaden og ror bort fra Fangenskabet.

Imidlertid sidder Peter Kryk ved sin gamle Husbonds Sygeleje, men de har endnu ikke faaet talt rigtig sammen, før Døren gaar op, og Erik kommer ind. Ham var det, der for et Øjeblik siden kom sejlene ude fra Mørket. Han er kommet hjem for at fortælle om det store Opgør, der snart er ved at være til Ende, og om de lyse Udsigter for Sønderjyllands Fremtid; og gamle Steffen lytter med nyt Mod, ny levende Interesse. Men Eriks Tid er knap. Han maa skynde sig tilbage over Grænsen, for bliver han fanget nu, kender han sin Skæbne. Mens Karen og han er paa Vej til Stedet, hvor han forlod Baaden, bliver Skoven gennemløst af Heinrich og hans Soldater, og da de ser en Mand, som er ved at stage sig ud fra Land paa en Tømmerflaade, giver de Ild. Og da Erik atter slaar Øjnene op, er han klar over, at han er dødsens. Han havde savnet Baaden og forsøgt at undkomme paa Flaaden, men nu er alt Haab ude. Han er saaret af et Strejfskud og bliver ført bort som Fange.

I nogle Uger er Erik bundet til Sygelejet, men endelig oprinder den Dag, da han skal stedes for sine Dommere. Hans Ord er fløjet ud over Sognet, og langvejs fra er den dansksindede Befolkning kommet til Stede for at overvære Retsforhandlingen. Kun et begrænset Antal kan komme ind i Retssalen, men de andre gør ikke Mine til at gaa. De bliver staaende for at høre Eriks Dom, og hans Ord om Sønderjyllands Fremtid har skabt som en Forjættelse i Grænselandets Himmel, saa det er, som Højtiden buer sig over de ventende som en Kirkehvelving.

Erik staar for sine Dommere. Han benægter at have gjort sig skyldig i Faneflugt, eftersom han jo ikke har aflagt nogen Fane-Ed. Hvad han har gjort, har han kun gjort for at redde sit gamle Hjem, men — og saa vender han sig til sine Landsmænd i Salen, — han kan ikke undlade at fortælle dem alle, at det ser

ud til, at Krigens Afslutning vil bringe en ny og lykkelig Fremtid for det elskede Sønderjylland.

Amtsforstanderen har nedsat en Krigsret. — Det er Menne-sker, og ikke onde Mennesker. De er Led i et Maskineri, som endelig staar foran Sammenbrudet, og det ved de ikke endnu! Men i næste Nu faar de det at vide, for netop som de er ved at dømme Erik til Døden, ankommer der en Marinesoldat fra Kiel. Han meddeler den bestyrte Amtsforstander, at Tyskland ikke mere er et Kejserdømme, men en Republik, og at Arbejder- og Soldaterraadet har givet Amnesti for alle politiske Forbrydel-

ser. Til Slut opfordrer han Grænseegnens Befolkning til at varetage den Ro og Orden, som tjener alle bedst, og i næste Øjeblik stormer Sønderjyderne ud til Vennerne udenfor og fortæller om det Under, der er sket, saa da Erik viser sig, bliver han hilst med Hurraraab og Begejstring, — en Begejstring, der ikke bliver mindre, da han renser Peter Kryks medtagne Rygte ved at fortælle, hvordan Peter i alle disse Aar ved en undersøisk Ledning ud til en Bøje langt fra Kysten har modtaget og afsendt forskellige interessante Meddelelser fra og til Erik. Ad denne Vej fik Peter de Penge, som Erik havde rejst i Danmark. Glad lagde han sine Spareskillinger til, saa han kunde købe og holde Enggaarden, til Erik eller Holger vendte hjem igen.

Mens de forsamlede Sønderjyder giver Peter Kryk et velfortjent Hurra, der bøder paa disse mange Aars uretfærdige Spot

og Haan, ankommer en Flyvemaskine fra Syd. Flyveren overbringer det første Budskab fra Republikens Præsident, Noske, til Sønderjylland, et Budskab, der giver Grænsefolket Lov til atter at hejse sit eget Flag, gamle Dannebrog!

Syngende drager Mængden afsted til Folkehjem, hvor tres Aars Længsel endelig finder Udløsning, mens nationale — hidtil forbudte — Sange følger det gamle, danske Flag paa Vej mod Himlen, og da det rødhvide Flag endelig smelder fra Flagstangens Top, vaagner Byen og Egnen af Krigens lange, dødtunge Søvn, — Flag paa Flag farer mod Himlen, mens gamle Steffen ligger alene i sin Seng og forundret hører Jubelen ude fra Veje og Marker. Han er alene, for Ane er gaaet hen for at overvære Retsmødet. Møjsommeligt arbejder han sig ned i Fodenden af Sengen, saa han kan kigge ud af Vinduet. Hans Øjne, der allerede ejer noget af Dødens Gaade, fanger i et sidste lykkeligt Blik Synet af Dannebrog, som atter vajer over det Grænseland, han og hans Ungdom kæmpede for, og som han siden har kæmpet for med Fredens Vaaben! Stiller slipper de gamle, krogede Hænder Grebet i Sengens Fodende. Steffen Steffensen er død. Nu endelig kunde han dø lykkelig!

— — —
Aftenens Skygger sænker sig over det genvundne Land, da Ane Steffensen slutter sin Fortælling om Grænsefolket, der aldrig gik paa Akkord, men som af Pligt ofrede en Ungdom under fremmede Faner, — og som af hele deres Hjerter var tro imod Fædrenes Jord og Landet, som i to Menneskealdre stolede paa Folket ved Grænsen og sammen med dem ventede paa Genforeningen.

